

SEMİHA BERKSOY

**HALÜSİNASYON DUVARI
WALL OF HALLUCINATION**

13.11.2014 - 10.01.2015

Kuşbakışı İnsanlık Manzarası

Evrim Altuğ

Heykeltıraş Fatma Saime ve şair Ziya Cenap Berksoy'un kızları, çok yönlü sanatçı ve Opera 'diva'sı, soprano Semiha Berksoy, 1910'da doğduğunda sanat ve kültürü genlerine işlemiş bir 'Modern Prenses'ti adeta. Sanatın tüm dallarıyla sarmalanmış yaşamıyla, ölümün DNA'sını çözüp, insanlığın varoluşuna ölümsüz tarifler kazandırmayı başaran bu masalsi kadın, Ağustos 2004'te aramızdan ayrılana kadar da. adının anlamı gibi, 'cömert ve eli açık' bir şekilde var oldu.

İçine doğduğu tarih, Osmanlı'dan Cumhuriyet'e hız, azim, umut ve enerjiyle evrilen bir döneme, aslında bir nevi talihe de karşılık geliyordu ve o bu süreçte, ilk edebî öyküsünü daha sekiz yaşında iken kaleme almış, ilerleyen zaman içinde, ta 1929'a gelindiğinde, yani daha 19'unda iken ise, Rimsky Korsakov'un Sadko operasında 'Chanson Endü'yu, Bohem operasında da Musetta Aryası'nı seslendirecek aşamaya, çoktan gelmişti. Üstelik bu konserde piyanoda kendisine, tanınmış besteci ve vokalist, Türk Beşleri üyesi, Cemal Reşit Rey eşlik etmekteydi.

İşte tam da bu dönem, Berksoy'a güzel sanatların kapısını da araladı. Dönemin Güzel San'atlar Akademisi'ne, Namık İsmail Atölyesi'ne kabul edilen sanatçı, burada Refik Epikman ile heykel, İsmail Hakkı Toygar ile ise seramik çalıştı. Berksoy bunun ardından, tiyatro okulu sınavı için ise, Kate rolü için Shakespeare'in 1590-91 yılları arasında yazdığı kabul edilen komedisi, 'Taming of The Shrew' / 'Hırçın Kız'a hazırlandı ve bu sınavı da kazandı.

Berksoy, zamanının öncesi ve sonrasına kendini odakladığı kadar, zamanın ta kendisine işlemek konusunda da kusursuzdu ve yine bir ilke imza atarak, 1931 tarihli, yönetmen, yapımcı ve tiyatrocü Muhsin Ertuğrul imzalı ilk Türk sesli filmi 'İstanbul Sokaklarında'da 'Hancı kızı Semiha' adı ile, Bedia Muvahhit ile birlikte rol almayı başardı. 1934'te Ahmet Adnan Saygun'un 'ilk Türk operası' sayılan Özsoy operasında Aysim rolünü üstlenen Semiha Berksoy, 1936'ya gelindiğinde ise, yine Ertuğrul ve Paul Lohman'ın öncülüğünde açılan Berlin Devlet Yüksek Akademisi Opera Bölümü bursunu, dönemin İstanbul Valisi Muhittin Üstündağ'ın desteği ile kazandı.

Buradan, üç yıl sonra, Richard Strauss'un 'Ariadne auf Naxos' isimli eserindeki performansı nedeni ile birincilikle ayrılan sanatçı, böylece tarihte Batı Avrupa'da sahne almış ilk Türk opera sanatçımız olma unvanına da kavuşmuş oldu. Döndüğünde Ankara Devlet Operası'nın baş sanatçısı olarak kabul edilen Berksoy, bu vesile ile Ankara radyosunda, Cemal Reşit Rey ile, ilk konserini de icra etti. 1940'lı yıllarda İkinci Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün huzurunda sahne alan sanatçı, 1941'de ise, ilk opera stüdyosu kaydını icra etmeye hak kazandı.

1950'de Ankara Devlet Operası solisti olan Berksoy, 1961'e gelindiğinde ise, Ankara Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi'nde sergilenen iki tuvali, 'Yeşil Cami' ve 'Fatih'in Bursa'da doğduğu ev' ile ödüle değer bulundu. 1966'da Ankara Devlet Opera ve Balesi'nin kararı ile 'Prima Donna' ilan

edilen sanatçı, üç yıl sonra Berlin – Lutzowhaus'da izlenen resimleriyle ise, Die Welt gazetesine kadar uzanan övgüleri kendine çekmeyi başardı.

Peki bunca biyografik alıntıya ne gerek var ? Bunu bilmemiz gerek, çünkü Semiha Berksoy'un resimleri, insandan insana tutulmuş, tarihle yaşıt psiko - aynalara benziyor. Berksoy'un bilinçaltı ve bir yaratıcılık pınarına benzer düş gücünün yanı sıra, sahip olduğu çok kültürlü, imgesel birikimi de harmanladığı farklı teknik ve temadaki resimleri, temelde figürden yola çıkıp, yine oraya dönse de, sanatçının resimleri için seçtiği soyut zeminlerde hep bir hafiflik, bir uçuşkanlık dikkat çekiyor. Nitekim 11 yıl önceki İş Sanat retrospektifinde görüştüğümüzde bana, Nâzım Hikmet'e referansla "Benim ruhum, havada uçup giden bir kuş gibi," diyen sanatçının bu konumlandırma tercihi, sanatçının kendini ve hissettiklerini tüm kalıplardan özgür kılma niyetinin bir belirtisi olarak da okunabiliyor. Berksoy'un resimleri bir araya gelince, önümüze sürekli, kuş bakışı, zamanötesi bir insanlık manzarası çıkıyor.

Sözgelimi, plastik kariyerinde yaklaşık 50 yılı meşgul etmiş 'Anne ve Kızı' temalı guaş ve yağlıboya işlerine baktığımızda, kendi imge evreninin rejisi için özgün sahne, dekor ve ışık düzenlemeleri üstlenen Berksoy, tanıklık ettiği yaşam ve ölüm ile duygusal ve bilişsel bağı olan 'konu' veya 'kişiler'le bunu tuval üzerinde kurarken, sembolik kordonlar, renk hâleleri, motifleşen, ikonik biçimlerden sıklıkla faydalıyor. Servi ağaçları, yeryüzünün tatlı ve ekşi renk dağarcığı, kundak ve kefen arasında salınan insan formları, çiçekten taçlar, ana koynundaki küçük insanın sıcak güvenlik hali, ya da bu dünya ve öte dünya arasında pozisyonlanan bireyin yarattığı duygusal, varoluşsal imge üçlemeleri, hep, bu özgün estetiğin kimliği konusunda bizlere cömert ipuçları sunuyor. Bu iç âlemde, Berksoy'un görselliğine, çeşitli renk ve biçimde çiçekler ve bitkiler, hep büyük bir sadakatle refakat ederek, yaşamın sürekliliğini bize hatırlatmış oluyor.

Özellikle de 'Aşk' konulu resimlerinde mitolojik ve arkeolojik bir soyutlama tarzının arayışında olduğunu düşünebileceğimiz sanatçı, bu türlü eserlerinde, daha yumuşak, ruhsal biçimlerle bir araya gelme, tek vücut olma ihtiyacını yorumlamaya yöneliyor. Bedendeki beden, tanedeki bütün, oto portreler eşliğinde, simgede sindirilmiş kişisel imge, renk ve anlatımda büyük bir ekonomi ve ergonomiye gidiş gibi tavırlar, hem fiziksel, hem de metafiziksel bir fenomen olarak Aşk kavramının Berksoy'daki hallerini fark edebilmemizin önünü açıyor.

İlâhi, platonik veya ister karşılıklı olsun, Aşk'ın tüm hallerini kendi benliği üzerinden gösterilebilir kılan Semiha Berksoy, varlığın en metafizik hali de diyebileceğimiz 'Aşk'ı yorumlarken ölümü de kesinlikle gündeminden düşürmüyor ve sözgelimi, 1998 tarihli 'Mezarda Aşk' ya da 'Aşk Yüzünden Ölüm' gibi çok ilginç, cüretkâr kesişmelere de sebebiyet verebiliyor. Berksoy, kendini merkeze alarak işlediği 'Aşk' konulu bu soyut resimlerde, dikkat

çeken bir yerçekimsizlik, hiyerarşik ve biçimsel bozulma ya da dönüşme ya da farklı seçenekler arasında seçim yapmak hali ile, duygusal iktidar mücadeleleri ve aşkın içerdiği şiddet ve potansiyel kötülük gibi unsurlara gayet esnekçe göndermeler yapabiliyor.

Bunun gibi, bilginin metafiziği de, tüm geometrisi ve estetiğiyle Semiha Berksoy resimlerinin bir karakteristiği halini alabiliyor. Sanatçının, sözgelimi 'Opera' temalı işlerinde, kelimeleri birer imge gibi kullanarak Özsoy Operası'nı yorumladığı, Ariadne auf Naxos'u, Salome'yi çeşitli estetik kompozisyon hamleleriyle bilerek veya bilmeyerek yapı söküme uğratıp, farklı renk, biçim ve enerji frekansları eşliğinde yeniden anımsadığı bu resimlerdeki teolojik ve geometrik tutarlılık ve mükemmellik arayışı, bilhassa dikkat çekiyor.

Bunun gibi, aynı narin tercihler, yine aynı buluşmamızda "Sanat mektepte öğrenilmez, bir duygu işidir," diyen Berksoy'un, sözgelimi, kendini bir 'Anka Kuşu' olarak tasvir ettiği 1997 tarihli işinde veya ömrünün son 30 yılında ürettiği 'Gören', 'Gülen' ya da 'Oto-Portre' veya 'Cendereye Vurulmuş Kadın' gibi çalışmalarında da saptanabiliyor. Semiha Berksoy, erotik niteliklerden de geri kalmayan bu özgür resimleriyle içinde bulunduğu toplumda birey ve kadın olabilmeyin getirdiği mücadelelere de, oldukça yüreklendirici, morali yüksek saptamalarla karşılık veriyor. İlk elde sanki çok depresif gelebilecek bu resimler, aslında en büyük enerjilerini, yaratıcılarının sahip olduğu varoluş iradesi ve cesaretinden alıyor. Hep bir eşitlik, hep bir eşitlik ve kendisine bakana meydan okur bir dürüstlük içeren bu oto-portre serisi, kendi içinde giderek daha da sembolikleşiyor ve özgün bir biçim kazanıyor.

Berksoy'un soyut - dışavurumcu plastik sanat yapıtları, onun yaşamı boyu ilgilendiği edebiyat., tiyatro, heykel, opera, sinema ve müziğin içinde akışık hale geldiği bir büyük anlatı suyunu andırıyor. Bu bereketli akarsu, kâh durgunlaşıp, kâh taşıp sel olurken, 'Berksoy mantığı'nın sanat tarihine meydan okuyan, ama bir yandan da onu utandırmayan, onunla güçlü metafiziği de, siz bu imgelerle içli dışlı oldukça daha da görünür, işitilir hale geliyor.

Özellikle sanat tarihindeki 'Topyekûn sanat yapıtı' anlayışının (Gesamtkunstwerk) bir delili sayabileceğimiz sanatçı, hayatındaki insan ve durumlara yönelik en samimi değerlendirmesini, çeşitli renk, biçim ve boyutlarıyla bu görsel evrende özgürce yaparak, onlara ilişkin - ve en çok da kendisi hakkındaki özeleştirilebilir - tavırla, yaşamlarımıza hakim olan belli bir evrim çizgisini tecrübe ediyor. Berksoy'un konu edindiği kişiliklerin portre resimleri de, birer resim olmaktan çıkıp, adeta birer psikolojik durum tespiti halini alıyor.

A bird's-eye View of Mankind

Evrim Altuğ

When the prima donna of Turkish opera Semiha Berksoy was born to sculptress Fatma Saime and poet Ziya Cenap Bekrsoy in 1910, art and culture was already embedded in her genes, making her a 'modern princess'. Embraced in every art discipline imaginable, she continuously added incredible value to our lives until her death in 2004. Like her name, she was 'generous and big hearted'.

Her birth during the rapid, determined and hopeful transition period between the Ottoman Era and the establishment of the Republic of Turkey, could be described as timely. She is said to have written her first literary narrative work at the age of eight. In 1929, at the age of 19, she was already considered a legitimate artist and was chosen to vocalise 'Chanson Endu' at Rimsky Korsakov's Sadko opera, as well as Masetta's Aria at the La Boheme opera. It is also worth noting that at this concert, the infamous Turkish composer and vocalist Cemal Reşit Rey accompanied her on the piano.

Around this time, Semiha started getting more and more involved in fine arts. She got accepted into the Namık İsmail workshop at the Fine Arts Faculty of that period, studying Sculpture with Refik Epikman and Ceramics with Hakkı Toygar. Afterwards, she prepared a performance for an audition of Shakespeare's Kate character in 'Taming of the Shrew', which is said to have been written between 1590-1591, securing her a place at Drama school.

As well as focusing on the future and on the past, Berksoy always successfully managed to make herself heard in the present. She managed to grab a role as 'Semiha' in the first Turkish sound movie 'İstanbul Sokaklarında', which was directed by Muhsin Ertuğrul, starring alongside Bediâ Muvahhit. After taking on the role of Aysim at "Turkey's first opera", Adnan Saygun's Özsoy opera, Semiha then won the scholarship at the Berlin Music Academy's Opera department which was set up with the leadership of Ertuğrul and Paul Lohman's help in 1936, with the help of Istanbul's governor at the time Muhittin Üstündağ. After finishing with a merit due to her performance of Richard Strauss' "Ariadne auf Naxos", becoming the first Turkish opera performer to take the stage in Europe.

On her return to Turkey, she was considered to be the lead artist at the State Opera in Ankara, leading her concert with Cemal Reşit Rey broadcast on Ankara's radio station. After performing in the presence of Turkey's second President İsmet İnönü in 1940, she was given permission to record the first opera performance in a studio.

Semiha then became an artist of the Ankara State Opera. In 1961 she exhibited two of her canvases, 'Green Mosque' and 'The House In Bursa Where Fatih Was Born' at Ankara's Faculty of Language and Geography, which gained her two awards.

In 1966, Ankara's State Opera and Ballet rewarded her with the Prima Donna title. Three years later, her work at Berlin's Lutzhowhaus gained her worldwide praise from newspapers such as Die Welt.

So why this long biography? This information is necessary, because Semiha Berksoy's paintings are like a psychological mirror individuals and events she has encountered throughout her life. Her cultural and symbolic repertoire along with her subconscious and endless creativity is reflected in her work, which stretches across various techniques and thematic themes. Even if her work starts at a figurative point and always ends up going back there, it is consistently placed on solid abstract, yet UÇUŞKAN foundations. In fact, 11 years ago I met Berksoy at a İş Sanat retrospective, where she told me that her soul "is like a bird in the sky" by quoting Nazım Hikmet. This comparison of herself certainly reflects her unwillingness to categorize herself and her emotions. When looking at all of her work, we are faced with a timeless bird's-eye view of mankind.

For instance, looking at her 'Mother and Daughter' themed gouache and oil paintings, which are the outcome of her 50 year long plastic arts career, we can see an emotional and cognitive association to life and death through figures and themes in her work along with recurrent symbolic cords, colours and iconic shapes. Through images of cypress arizonan trees, the world's sweet and sour colours, human kind between life and death, flower crowns, a newborn's security in their mothers arms and ideas of the afterlife Berksoy offers us insight into notions of the inner chaos and existential confusion experienced by mankind. In this inner chaos, various colours and plants are repeatedly used to remind us of the persistence of life.

One can see a search for mythological and archaeological abstraction especially in her 'Love' themed works through a softer and deeper approach that seemingly aims to unify. The detail, colour and narration of these auto-portraits seem to lead towards an ergonomomy in terms of physical and metaphysical approach, turning Berksoy's concept of Love into a phenomenon that is waiting for us to take notice.

Berksoy uses her on self to lay bare the the ultimate metaphysical state of being: 'Love'. Whether eternal, platonic or mutual, Berksoy contrasts and intercepts notions of love with death, as visible in her courageous works 'Love In The Grave' and 'Death Due To Love'. In these abstract paintings where Berksoy uses herself as the subject, a certain non-gravity, hierarchical and formative deterioration, change or uncertainty is visible whereby the effects of an emotional power as well as the destructive power and potential violence of love is implied.

Hence the metaphysics of knowledge, with all its geometry and aesthetics, become the characteristic factors of Semiha Berksoy's work. In her 'Opera' related work, for instance, she uses words as images and, consciously or unconsciously, recreates Özsoy Opera's Ariadne auf Naxos and Salome by recalling these experiences using various aesthetic compositions with different colours, forms and energy frequencies. The theological and geometrical detail in these paintings are attention-grabbing to say the least.

At the same meeting that we had, Semiha Berksoy noted that "Art is not something you learn at school, it is a matter of emotion". This assertion is certainly visible in the work she produced in the last 30 years of her life, such as 'The One Who Sees', 'The One Who Laughs', 'The Woman On The Extractor' and 'Auto-Portrait', or when she depicted herself as a roc in 1997. With these free spirited works, that also hold erotic characteristics, Berksoy verbalises her often painful yet high-spirited interpretations on the struggles of being individual and a woman in society. Even though the paintings may seem depressing at first, their biggest source of energy is their creator's courage and her will to live. Her 'Auto-portrait' series bears ideas of equality, beginning and end. By almost defying their spectators with honesty, these paintings could be described as unique and highly symbolized.

Berksoy's expressionist and abstract plastic art is a reflection of her lifelong interests in literature, theatre, sculpture, opera, cinema and music. The cultural and intellectual pool that she reflects could almost be described as a flowing river; "Berksoy's logic defied art history but at the same time made it proud through its strong metaphysics, which become more and more understood the more you see read into their symbols".

Berksoy could be considered as part of the 'Gesamtkunstwerk' concept in art history. Her genuine and liberal to reflecting the individuals, situations and herself in various forms, colours and dimensions more or less paints a historical line of mankind. Thus, the characters that she takes on in her portraits stop being only a painting, but turn into a depiction of her psyche.

Semiha Berksoy'un hayatındaki en önemli figürdür annesi Fatma Saime Hanım. Güzelliğin, aşkın, tutkunun, kusursuzluğun sembolüdür. Annesini sekiz yaşında daha küçük bir çocukken kaybetmiş olması, sanatçının hayata bakış açısının şekillenmesindeki ve kendini ifade etmek ve hayatta kalabilmek için sanata tutunmayı seçmiş olmasındaki en belirleyici etkidir. Berksoy'un her resminde aslında annesinden bir hatıra, bir dokunuş vardır. 'Annem Ud Çalarken' sanatçının hayalindeki annesini resmettiği sayısız çalışmalarından biridir.

The most important figure in Semiha Berksoy's life is her mother, Fatma Saime. She is the symbol of beauty, love, passion and perfection. Having lost her mother at the tender age of eight, it is visible in Berksoy's work that she used art as a medium of self-expression and as a way of holding onto life. Every piece of her art holds a touch and memory of her mother. 'Mom Playing Lute' is one of the countless depictions of Fatma Saime's image in Berksoy's imagination.

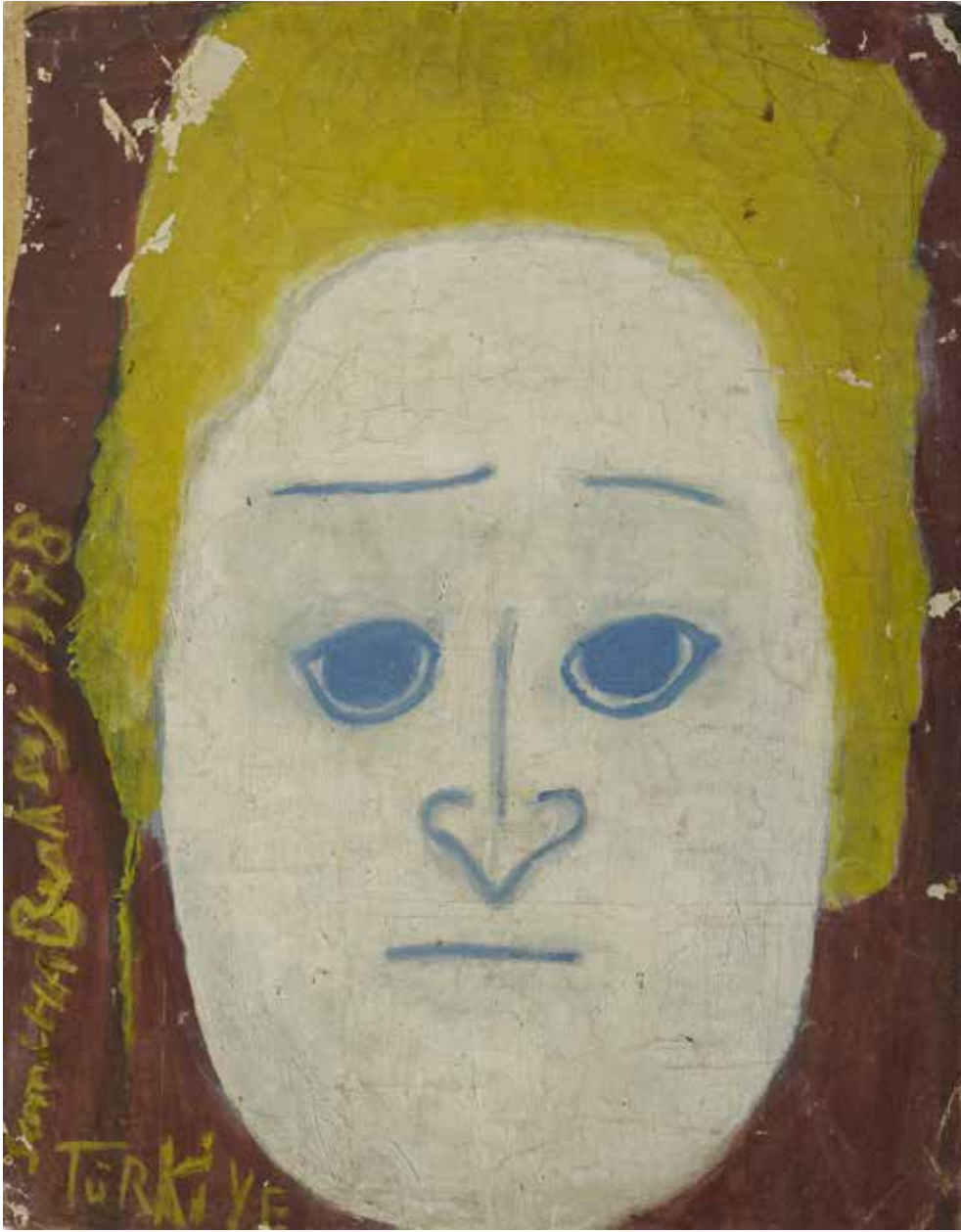
'ANNEM UD ÇALARAKEN', 1958, DURALİT ÜZERİNE YAĞLIBOYA, 99X69 CM
'MOM PLAYING LUTE', 1958, OIL ON MASONITE, 99X69 CM

1918 yılında I. Dünya Savaşı sona erer, küçük Semiha'nın babası Ziya Cenap Bey kışladan eve, bu tarihlerde Avrupa'yı kasıp kavuran İspanyol gribine yakalanmış olarak döner. Ziya Cenap Bey kısa sürede iyileşir fakat hastalığı eşinden kapalı Fatma Saime Hanım yirmi yedi yaşında karnındaki bebekle birlikte ölür. Berksoy, genç yaşında kaybettiği annesiyle olan ilişkisini resmettiği eserlerden belki en önemlilerinden olan "Annem ve Ben" ile Fatma Saime Hanım'ın öte dünyadan kendisine kol kanat gerişini anlatır. Başında Berksoy'un daima annesiyle özdeşleştiği ve annesinin en sevdiği renk olan eflatundan hare, Fatma Saime Hanım bir elinde beraberinde öldüğü bebeğini tutarken bir yandan küçük Semiha'ya uzanmaktadır. Berksoy ölümü bir sınır, bir yokoluş olarak görmez, hayatla bir tutar; hayatı boyunca yakın olduğu bir çok kişinin ruhunu yanbaşında hissedecek, onlardan ilham alacak ve onları resimlerinde yaşatacaktır.

When World War 1 ends in 1918, little Semiha's father, Ziya Cenap, returns from the barracks with the Spanish Flu, which plagued Europe in those days. Even though Ziya Cenap recovers rapidly, Fatma Saime contracts the virus from her husband and dies, at the age of twenty seven, with a baby within her. 'Mom and I' is one of the most important works which portrays Berksoy's relationship with her mother. This painting depicts Fatma Saime guarding little Semiha by reaching out to her with one arm, whilst holding the baby that she lost when she died in the other. She is portrayed with a purple halo, which is the colour Berksoy identifies with her mother and is known to be Fatma Saime's favorite. Berksoy doesn't see death as an end to existence, but considers it a part of life. Berksoy lives a life amongst spirits of her loved ones; she turns to them for inspiration and keeps them alive through her paintings.

'ANNEM VE BEN', 1974, DURALİT ÜZERİNE YAĞLIBOYA, 100X70 CM
'MOM AND I', 1974, OIL ON MASONITE, 100X70 CM

'NAZIM HİKMET; 1978, TUVAL ÜZERİNE YAĞLIBOYA, 53X42 CM

'NAZIM HİKMET; 1978, OIL ON CANVAS, 53X42 CM

İlk defa İstanbul Şehir Tiyatrosunda oynanacak olan 'Kafatası' piyesi nedeniyle gördüğü Nazim Hikmet'i kendi tanımıyla bir dahi olarak gören Semiha Berksoy, tanıştığı günden itibaren onun yaratıcı zekasına hayran olur. 'Ben Nazim Hikmet'e önce kitaplarından vuruldum, aşık oldum. Evren güzelliğinde bir adamdı, mitolojilerde yaşayan bir esrarlı varlığı vardı; kağıt rengi beyaz bir ten, mavi gözler, altın sarısı saçlar yüksek bir boy üstünde altından bir taç şeklinde parlamaktaydı. Erişilmesi çok zor olan bir ilahtı.'

Hapishane ziyaretlerinde, mektuplaşmalarda ve eserlerde süren bu hayranlık karşılıklıdır. Hikmet 1946 yılında Berksoy'u şu sözlerle anlatmıştır: 'Semiha'nın Ankara'da Devlet Operasında çalışmaya başlayacağı da ayrıca beni bahtiyar etti. Pırlanta ne kadar toz toprak içine atılsa, günün birinde yine pırlantlığını belli eder ve hakkını ister. Semiha da bizim Türk kadın sesinin pırlantasıdır. Haydi hayırlısı. Dünya onun, yolu açık olsun.'

Semiha Berksoy was in awe of Nazim Hikmet's creative intelligence from the first day that they met while working on Hikmet's play, 'Skull' at Istanbul City Theatre. 'I first fell for Nazim Hikmet because of his books. He was a universally handsome man, he had a mystical existence that lived in mythologies; with skin as white as paper, blue eyes, golden blonde hair, which shined like a crown on top of his tall body. He was a deity that was difficult to reach,' Berksoy explains.

This mutual admiration would last a lifetime through Berksoy's visits to Hikmet during his time in prison, in their letters and in their works. In 1948 Nazim Hikmet would describe Berksoy with the following word, 'The fact that Semiha will be working at Ankara State Opera made me especially happy. Even if a diamond was thrown in dust or dirt, one day it would again shine and claim its worth. Semiha is the diamond of our Turkish female vocals. Come as it may. The world is hers, may her path be unimpeded.'

Semiha Berksoy 1932 yılında tanışıp aşık olduğu Nazım Hikmet'in evli olduğunu öğrendiğinde 'Mezardan Gelen Mektup' isimli hikayeyi yazar. Hikayede Güntekin isimli genç bir kadın ölen akrabalarından kalan şehirden uzak eski bir köşkte yalnız yaşamakta ve sevdiği genç adamı beklemektedir. Saatler geçer, sevgilisi gelmez. Güntekin kendini zehirlemeye yeltendiği sırada kapı çalar. Ölü annesi mezarından yazdığı umut dolu mektubu Güntekin'e uzatır ve onu ölümden döndürür. Mektup günün birinde Güntekin'in de tıpkı annesi gibi çocuğunu kollarında taşıyacağından bahsederek bitmektedir. Nazım Hikmet tarafından reddedilişi Berksoy'un sanat kariyerindeki dönüm noktalarından biri olmuş ve onun sanata ve eğitime iyice odaklanmasını sağlamıştır. Mektupta bahsi geçen çocuk, ilerleyen yıllarda Semiha'nın eserlerini temsil eden bir simge olacak ve Nazım Hikmet ile olan imkansız aşkı bundan sonra sadece eserlerinde hayat bulacaktır. 1935 yılında Yedigün gazetesinde Ercüment Kanık'ın hikayeye özel olarak yaptığı desenler ile birlikte basılan öykü, Türk edebiyatındaki ilk gerçeküstü yazılardan biri olarak da dikkat çeker. Semiha Berksoy aynı isimli eserinde bu hikayeyi yeniden resmetmiştir.

Semiha Berksoy wrote the story 'Letter from beyond the grave' when she found out that Nazım Hikmet, whom she met and fell in love with in 1932, had gotten married. In the story, a young girl called Güntekin lives on her own in the country house of her dead relatives and awaits her young lover. Hours go by, but her love doesn't show up. Just as she decides to poison herself, the door knocks. Her deceased mother hands a letter from the grave, which tells Güntekin that she is too young to die and that she will one day hold a child of her own in her arms. This rejection from Hikmet has been a turning point in Berksoy's career as it compelled her to focus on her art and education. In time, the child in the story came to symbolize Semiha Berksoy's works and her impossible love with Hikmet still lives in her art. In 1935, the story was published along with illustrations by Ercüment Kanik in a newspaper called Yedigün. It is one of the first surrealist writings in the history of Turkish literature. Years later Semiha Berksoy illustrated this story in this painting carrying the same name.

'MEZARDAN GELEN MEKTUP'; 1972, DURALİT ÜZERİNE YAĞLIBOYA, 100X69 CM
'LETTER FROM BEYOND THE GRAVE'; 1972, OIL ON MASONITE, 100X69 CM

'BİR RÜYA'DA BULUŞAN SEVGİLİ'; 2001, ÇARŞAF ÜZERİNE YAĞLIBOYA, 207X241,5 CM
'LOVERS MEET IN A DREAM'; 2001, OIL ON LINEN, 207X241,5 CM

2002'de, Nazım Hikmet'in doğumunun 100. yılında, Devlet Tiyatrosu 'Bu bir rüyadır' operetini sahneye koyar. Nazım Hikmet'in Semiha Berksoy için yazdığı operetin final sahnesini Semiha Berksoy oynar. Oyunun hemen öncesinde, kuliste gece rüyasında Nazım Hikmet'i gören Semiha Berksoy Melih Güneş'ye rüyasını anlatıyor:
"Seni rüyamda görmüştüm. Kainat karanlık içerisinde. Seni görüyorum. Sen duruyorsun. Ben de yanındayım. Çok yakınım, sarılmış gibi. Karanlık böyle, İstanbul Boğazı silüeti görünüyordu. Kainat simsiyah fakat öyle bir siyahlık ki içinden bir aydınlık var. Ben bir korkuyla uyandım; derken bende Muhyiddin Arabi'nin rüya kitabı var hemen onu açtım, büyük filozofun...Bir de baktım rüyada karanlığı görmek nur-u zulmet diyor. Nur, karanlığın nurunda duruyorsun sen."

In 2002, the state theatre stages the play, 'This is a dream' by Nazım Hikmet for the anniversary of the writers 100th birthday. Semiha Berksoy performs the final stage of the operetta, which was originally written for her. Before the show opens, in the dressing room Berksoy tells Melih Güneş of her dream about Nazım Hikmet, from the previous night:
'I saw you in my dream. The cosmos was covered in darkness. I saw you. You were standing. I was by your side. Very close, as if we were embracing. This is darkness. The silhouette of the Bosphorous was behind us. The cosmos was pitch black but such a blackness that it was illuminated within. I woke up fearful. I had the Muhyiddin Arabi's book of dream interpretations; I open the book of this great philosopher. It written that to see darkness in a dream is to see lumen naturae. Heavenly light, you are standing in the heavenly light of darkness.'

'SONSUZLUĞUN AŞKA DAYANAN BİRLİĞİ'; 1976, SUNTA ÜZERİNE YAĞLIBOYA, 244X121 CM
'THE HARMONY OF ETERNITY FOUNDED ON LOVE'; 1976, OIL ON FIBERBOARD, 244X121 CM

Sık sık ailesinin, yakınlarının ya da hayran olduğu sanatçıların mezarlarına ziyaret alışkanlığına sahip olan Berksoy, kendi mezarını da doğduğu ve aile kabristanının bulunduğu Çengelköy'de hazırlatmıştır. "Resimlerimde evrene hakim olan sonsuz sevginin optimist, iyimser, bilimsel bir ruhla sanata kanalize olarak, kötülük, cehalet ve ölümle mücadele ederek ölümsüzlüğe, zafere ulaşıldığı yaşıyor" diyerek anlatan Berksoy, mezarını "Sonsuzluğun Aşka Dayanan Birliği" nde koyu yeşil selvi ağaçları arasında resmeder. Mezarın üzerinden yükselen iki ruh, onları yukarı çeken iki beyaz kuşun aşk öpücüğüyle birleşmektedir.

Berksoy had a habit of visiting her deceased relatives' graves and she had her own graveside prepared in Çengelköy, the area in Istanbul where she was born. In 'The Harmony of Eternity Founded on Love' the artist renders her own grave amongst green-black cypress trees. There are two souls that are elevated from the grave by two white birds uniting with a kiss. This scene seems to illustrate Berksoy's words 'In my works one can live the victory of eternal love over evil, ignorance and death, as love rules the universe by channeling an optimist and empirical spirit.'

Aşk Semiha Berksoy için hayatın kaynağı ve anlamıdır. Operaya, tiyatroya, resme, ona ilham veren kişilere, hayvanlara, bitkilere, hayata aşkla bağlıdır Berksoy. "Aşk Otoportre"de kendini kısa, küt saçları ve inci kolyesiyle en yalın şekilde resmeder. Evrim Altuğ'a Nazım Hikmet'e referansla "Benim ruhum, havada uçup giden bir kuş gibi," demiştir ve bu resimde, aynı dile getirdiği gibi, bedeni yokolmuş, tüm benliği havada uçan bir nota gibidir. Bu bağımsız ruh siyah yatay ölüm ya da kader çizgisinin çok üstünde uçmaktadır ve tek ağırlığı boynunda taşıdığı aşkıdır.

Love is the source and meaning of all things for Semiha Berksoy. She connected with a boundless passion to opera, theatre, people, animals, plants, and to life itself. In 'Love Self Portrait' Berksoy depicts herself in simple gestures with a block-fringe and a pearl necklace. Her whole body seems to have disappeared while her existence floats like a musical note, just as she tells Evrim Altuğ with reference to Nazım Hikmet, "my soul is like a bird that flies in the sky". This free spirit is soaring high above the black line of destiny or mortality, with love as the only weight that hangs on her neck.

AŞK OTOPORTE; 1972, DURALİT ÜZERİNE YAĞLIBOYA, 100X70 CM
'LOVE SELF PORTRAIT'; 1972, OIL ON MASONITE, 100X70 CM

Beral Madra Berksoy'un resimlerini "onun içsel yaşamı ve dış dünyası arasındaki ikonlardır. Her iki dünya da yüceltilmiş bir ekspresyonizm titreşimi içindedir: dış dünyasında müzik, jest, idealizm, kahramanlık, iç dünyasında şiir, düşgücü, erotizm ve tutkulu duygular vardır. Bu iki dünyanın aracsız bir biçimde çarpışması karmaşa doğurmakta, bu çarpışmayı tual üstünde denetim altına alabilmektedir," sözleri ile anlatır. Sanatçının otoportrelerinde onun çok yönlü sanat üretimi, bedenini hayatın içinde, sahede ve resimlerinde dönüştürerek sanatının bütüncül bir yansıması haline getirişi ifade bulur. Bu otoportrede, sanatçının bedeni bir yandan paneli ortadan ikiye ayıran ölüm çizgisiyle bölümlenirken, bir yandan yaratıcılığın sürekli akışında birbirine bağlanırlar. Sanatçının tekrar eden sureti iyi ve kötü, coşku ve acı, eylem ve eylemsizliği aynı düzlemde yaşar.

Beral Madra describes Berksoy's paintings as: "intermediary icons between her interior and exterior worlds. Both worlds vibrate with exalted expression; the exterior with music, gesture, idealism, heroism; the interior with poetry, dark fantasy, erotic symbolism and obsessive emotions. The collusion of these worlds without an intermediary would have created confusion. She disciplined this collusion on canvas into a whole". Berksoy's self-portraits evidence the way the artist transforms her body in daily life, on stage or in paintings to expose as an inseparable part of her multi-faceted art production. Whilst the line of death, which runs through the middle of the canvas cuts the artist's body in half, it also rejoins it in the continuous flow of creativity. The recurring face of Berksoy lives through good and bad, passion and sorrow, action and inaction on the same plane.

OTOPORTRE; DURALİT ÜZERİNE YAĞLIBOYA, 99X69 CM
'SELF PORTRAIT'; OIL ON MASONITE, 99X69 CM

'GÜLEN OTOPORTRE', 1969, DURALİT ÜZERİNE YAĞLIBOYA, 98X69 CM
'LAUGHING SELF PORTRAIT', 1969 OIL ON MASONITE, 98X69 CM

'GÖREN OTOPORTRE', 1969, DURALİT ÜZERİNE YAĞLIBOYA, 99X69 CM
'SEEING SELF PORTRAIT', 1969, OIL ON MASONITE, 99X69 CM

Semiha Berksoy'un 1929 yılında başlayan opera kariyeri bir çok ülke ve nice zorlukları aşarak, 1972 yılında kendi emekliliğini isteyene kadar, yani otuzu aşkın sene devam eder. Yüksek dramatik soprano olan sanatçı dönemin marjinal sayılan politik kimlikleri ile olan dostlukları, görkemli sesini taşıyabilecek alt yapı eksiklikleri ve dik başlılığı başta olmak üzere, çeşitli sebeplerden dolayı dönem dönem sahnedan uzaklaştırılır. Gerek Devlet Operasının üst düzey kişileri, gerek akademisyenlerden alınan sayısız rapor ve belge ile defalarca kendini kanıtlamak zorunda bırakılır. 'Gülen' ve 'Gören' bu buhranlı dönemlere ithafen yapılmıştır. Berksoy tiyatro ve operada bir duygu yoğunluğunu tek bir ifadeyle aktarma tecrübesini, resimlerinde kullanarak naif ve sade çizgilerle hayalkırlığını ve bilgeliğini aktarır. "Ölümlü yaşamın, geçmişle geleceğin bir olduğunu, zaman mefhumunun bulunmadığını işaret" ettiğini söylediği çizginin altından ve karanlık duygulardan sıyrılmış şekilde resmeder kendini. Arkasında dönen dolapları, onu nasıl engellemeye çalıştıklarını izler. Gözünden kara bir gözyaşı süzülür fakat o, cesareti asla elden bırakmadan, yaşadığı tüm zorluklara ve kalp kırıklıklarına inat gülümsemeye devam ederek, kimliğini ve yeteneğini tüm çıplaklığıyla göz önüne sererek, üretmeye, çalışmaya ve bir sanat yapıtı olarak yaşamaya devam eder.

Semiha Berksoy's opera career, which started in 1929 and traversed many countries and difficulties, ended in 1972 when she asked for her retirement . Due to her friendships with so-called marginal political figures, her obstinate nature, the lack of opportunities in Turkish opera to stage her magnificent voice and for various other reasons, the high dramatic soprano was often kept away from performing. She was forced to prove herself through countless reports from academics and high profile individuals at the State Opera. 'Seeing' and 'Laughing' self-portraits are dedicated to those difficult times. Berksoy applies her expertise, from her opera and theatre background, in citing emotional intensity with one expression, to her painting practice and with just naïve and simple brush strokes, she is able to depict her disappointment and wisdom. She emerges from darkness, from underneath the line, which in her words ' holds death and life, past and future at an equal level, indicating that the concept of time does not exist'. She is aware of what goes on behind her back and how people are trying to stop her. A black teardrop glides down her face; she wears a knowing smile, lays bare her courage, identity and talent for everyone to see despite all hardships and heartbreaks and continues to produce and live her life as a work of art.

Yayınlayan

Published by

GALERIST

Meşrutiyet Caddesi, 67/1

Tepebaşı/İstanbul

www.galerist.com.tr

Çeviri

Translator

Coşku

Sergi Ekibi

Exhibition Team

Cihan Yıldız, Doris Benhalegua Karako

Eda Berkmen, Ekin Kohen, Gizem Karakaş

Mustafa Ölçer, Müge Çubukçu, Pınar Bartık

Baskı

Printed by

Ofset Yapımevi

Şair Sokak 4,

34410 Kağıthane İstanbul

T. (212) 295 86 01

F. (212) 295 64 55

©2014

500 kopya / copies

Bu katalog Semiha Berksoy'un
13.11.2014-10.01.2015 tarihleri arasında
Galerist Tepebaşı'nda gerçekleşen
'Halüsinasyon Duvarı' isimli sergisi
nedeniyle yayınlanmıştır.
Tüm yayın hakları saklıdır.

*This catalogue has been published
on the occasion of Semiha Berksoy's exhibition
'Wall of Hallucination' at Galerist Tepebaşı
between 13.11.2014-10.01.2015.
All rights reserved.*

GALERIST